Valiokunnan lausunto YmVL 51/2018 vp– E 120/2018 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Suomen ennakkovaikuttaminen EU:n ilmastopolitiikkaan

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Suomen ennakkovaikuttaminen EU:n ilmastopolitiikkaan (E 120/2018 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Tuija Talsi, ympäristöministeriö
- johtaja Jari Kostama, Energiateollisuus ry
- johtava asiantuntija Martti Kätkä, Teknologiateollisuus ry
- toiminnanjohtaja Jouni Keronen, Climate Leadership Council ry
- asiantuntija Hanna Aho, Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Pariisin sopimuksen osapuolet ovat sitoutuneet tavoitteeseen lämpötilan nousun rajaamisesta selvästi alle 2 asteeseen esiteolliseen aikaan verrattuna ja pyrkimykseen sen rajaamiseen 1,5 asteeseen. Pariisin sopimuksen tavoitteen saavuttamiseksi osapuolet ovat sitoutuneet vuoteen 2020 mennessä eli käytännössä viimeistään vuoden 2020 aikana sekä päivittämään ns. kansallisen päästövähennystavoitteensa (Nationally Determined Contribution, NDC) että laatimaan ja toimittamaan YK:lle pitkän aikavälin päästövähennysstrategiansa. EU laatii ja toimittaa jäsenvaltioiden puolesta yhteisen päästövähennystavoitteen.

Hallitustenvälinen ilmastopaneeli (IPCC) julkaisi 1,5 asteen erityisraporttinsa lokakuussa 2018. Yksi raportin keskeisimpiä johtopäätöksiä oli, että ilmastonmuutoksen peruuttamattomat haittavaikutukset ja riskit ovat merkittävästi suuremmat, jos maapallon lämpötila nousee 2 asteella verrattuna siihen, että lämpötilan nousu kyetään rajoittamaan 1,5 asteeseen. Tämä edellyttää päästövähennystavoitteiden kiristämistä sopimuksen osapuolilta aiemmin arvioitua nopeammassa aika-

taulussa. Sen vuoksi myös EU:n on syytä arvioida ilmastopolitiikkansa kunnianhimon riittävyyttä raportin tietojen valossa.

YK:n pääsihteeri järjestää syyskuussa 2019 YK:n ilmastohuippukokouksen, jonka tavoitteena on saada Pariisin sopimuksen osapuolet yhdessä kirittämään päästövähennystavoitteitaan siten, että 1,5 asteen tavoite on mahdollista saavuttaa. Osapuolten tämänhetkiset tavoitteet eivät riitä, vaan voivat johtaa yli 3 asteen lämpenemiseen. Maailmanlaajuinen päästökehitys ei näytä toteuttavan edes osapuolten tähän asti asettamia tavoitteita.

Pitkän aikavälin strategian osalta työ on jo käynnistynyt EU:ssa. Komissio julkisti 28.11.2018 tiedonannon ’EU:n strateginen pitkän aikavälin visio vauraasta, modernista, kilpailukykyisestä ja ilmastoneutraalista taloudesta’. Valtioneuvosto on informoinut eduskuntaa tiedonannosta kirjelmällä E 100/2018 vp. Tiedonannon käsittely on käynnistynyt neuvostossa joulukuussa 2018.

EU:n Pariisin sopimukselle ilmoittama päästövähennystavoite perustuu Eurooppa-neuvostossa lokakuussa 2014 linjattuun vähintään 40 % päästövähennykseen vuoteen 2030 mennessä vuoden 1990 tasolta. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi on EU:ssa viime vuosina päätetty mittavasta energia- ja ilmastolainsäädännöstä, jolla voidaan varmistaa tavoitteen saavuttaminen. Ilmastolainsäädännön peruspilarit ovat päästökauppadirektiivi, taakanjakoasetus sekä maankäyttösektoria koskeva asetus (ns. LULUCF-asetus). EU:n puhtaan energian pakettiin sisältyvät uusiutuvaa energiaa, energiatehokkuutta ja sähkömarkkinoita koskevat säädökset sekä EU:n energia- ja ilmastopolitiikan hallintomallia koskeva asetus. Komission vuoden 2019 työohjelmassa ei mainita 2030 päästövähennystavoitteen päivittämiseen liittyvää esitystä.

Alustavia arvioita siitä, mitä päästövähennystavoitteen nosto 55%:iin voisi tarkoittaa:

Uusista tavoitteista ei ole tehty vaikutusarvioita EU- eikä Suomen tasolla.

Kansalliseen päästövähennystaakkaan vaikuttaa se, miten kiristyvä tavoite jakautuu päästökauppaan ja taakanjakosektorille. Päästökauppasektorin tavoite on koko EU:n yhteinen, ja kiristys kohdistuu kaikkiin päästökaupan piirissä oleviin toimijoihin samalla tavalla. Taakanjakosektorille kohdistuva EU-tason kiristysvelvoite puolestaan jaetaan jäsenvaltioiden kesken sitoviksi kansallisiksi tavoitteiksi.

Mitä enemmän painoa laitetaan päästökauppasektorille, sitä vähemmän on tarpeen kiristää taakanjakosektorin tavoitteita. On tärkeää huomata, että taakanjakosektorin päästövähennysten rajakustannus on selvästi suurempi kuin päästöoikeuden hinta. Esimerkiksi tilanteessa, jossa EU:n vuoden 2030 tavoite nostettaisiin 55 %:iin ja päästövähennykset jakautuisivat päästökaupan ja taakanjaon välille kuten nykyisessä lainsäädännössä, EU:n taakanjakosektorin päästövähennystavoite tulisi nostaa noin 43 %:iin ja päästökauppasektorin tavoite noin 61 %:iin (nykyiset tavoitteet 30 % ja 43 %).

Se, mitä tämä tarkoittaisi Suomen taakanjakosektorin tavoitteen kannalta, riippuu siitä, miten tavoite jaetaan jäsenvaltioiden kesken. Mikäli jako noudattaisi nykyistä (perustana BKT per capita) ja kiristys toteutettaisiin niin, että kaikkien maiden tavoiteprosenttia nostetaan yhtä paljon, jäsenvaltiokohtaiset taakanjakosektorin päästövähennystavoitteet asettuisivat välille 13—53 %

(nykyinen tavoitehaarukka 0—40 %). Suomen nykyinen tavoite on yksi EU:n tiukimmista (39 %), ja tavoitteen nosto tarkoittaisi, että tämä nousisi noin 52 %:iin. Mikäli tavoitteen kiristys painottuisi enemmän rikkaampiin maihin, tavoite voisi nousta tätäkin suuremmaksi. Toisaalta, mikäli kiristys painottuisi maihin, joilla on ennestään alhaisemmat tavoitteet, Suomen tavoite voisi jäädä hieman alhaisemmaksi.

Mikäli kiristys painottuisi päästökauppaan esimerkiksi siten, että päästökaupan päästövähennystavoite nousisi 70 %:iin, tulisi taakanjakotavoitetta kiristää noin 35 %:iin. Tämä voisi nostaa Suomen tavoitteen noin 44 %:iin, mikäli jako tehtäisiin yllä kuvatulla tavalla.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pyrkii edistämään alla esitettyjen tavoitteiden saavuttamista vaikuttamalla seuraavan komission viisivuotiseen strategiseen ohjelmaan sekä nostamalla aiheita oikea-aikaisesti esille Eurooppa-neuvostossa, neuvostossa ja epävirallisissa ministerikokouksissa sekä muissa yhteyksissä, mm. kahdenvälisissä tapaamisissa. Edistyminen EU:n pitkän aikavälin strategian ja etenkin 2050 nettonollatavoitteesta sovun saavuttamisessa on Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella keskeinen ilmastopolitiikan prioriteetti.

EU:n pitkän aikavälin strategia

Valtioneuvoston kirjeessä E 100/2018 vp on esitetty Suomen kannat komission tiedonantoon EU:n pitkän aikavälin päästövähennysstrategiasta.

— Vaikuttamisen kannalta Suomi pitää keskeisenä, että EU:n ilmastotavoitteet asetetaan siten, että EU osaltaan myötävaikuttaa Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseen ja etenkin lämpenemisen rajoittamiseen 1,5 asteeseen. EU:n osalta tämä tarkoittaa nettonollapäästöjen saavuttamista vuoteen 2050 mennessä.

— Valtioneuvosto on tyytyväinen siihen, että komission tiedonannon yhteydessä julkaistuun analyysiin sisältyy myös sellaisia skenaarioita, joiden mukaan nettonollapäästöjen saavuttaminen vuoteen 2050 mennessä on mahdollista. EU voi näin toimia suunnannäyttäjänä globaalissa ilmastopolitiikassa ja tehdä oman osansa 1,5 asteen tavoitteen saavuttamiseksi. Suomi katsoo, että kunnianhimoinen ilmastopolitiikka luo pohjaa niin EU:n kuin Suomenkin kilpailukyvyn edistämiselle.

— Valtioneuvosto katsoo, että ilmastopolitiikan ja -toimien kustannustehokkuus ja vaikuttavuus on tärkeää. Keskeinen keino päästövähennysten kustannustehokkaaseen saavuttamiseen on päästökaupan vahvistaminen.

— Valtioneuvosto korostaa oikeudenmukaista siirtymää kohti hiilineutraaliutta ja ilmastopolitiikan ja -toimien hyväksyttävyyttä. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus tulee ottaa politiikkatoimien valmistelussa huomioon, jottei joidenkin ryhmien maksutaakka nouse kohtuuttomaksi. Ilmastonmuutokseen sopeutumista on vahvistettava etsimällä uusia ilmastokestäviä toimintatapoja ja ratkaisuja.

— Eurooppa-neuvosto on joulukuussa 2018 todennut antavansa lisäohjeistusta pitkän aikavälin strategiasta vuoden 2019 ensimmäisellä puoliskolla. Suomi pitää tärkeänä, että ilmastoasiat ovat esillä Sibiun epävirallisessa päämieskokouksessa toukokuussa 2019 keskusteltaessa laajasti Euroopan tulevaisuudesta. Suomi katsoo, että Eurooppa-neuvoston olisi perusteltua linjata EU:n vuoden 2050 tavoite vuoden 2019 aikana.

— Valtioneuvosto on valmis edistämään EU:n pitkän aikavälin strategian valmistelua omalla EU-puheenjohtajuuskaudellaan esim. siten, että asiasta käydään keskustelua epävirallisessa ympäristöministerikokouksessa heinäkuussa ja annetaan neuvoston päätelmät syksyllä 2019. Neuvoston eri kokoonpanot on tarpeen pitää kiinteästi mukana valmistelussa muun muassa laaja-alaisen päästövähennyskeinoja koskevan keskustelun mahdollistamiseksi.
— Valtioneuvosto korostaa, että on tärkeää, että EU:n strategia toimitetaan YK:lle viimeistään vuoden 2020 kuluessa.

EU:n 2030 päästövähennystavoitteen päivittäminen

— Valtioneuvosto vaikuttaa aktiivisesti siihen, että EU:n vuoden 2030 päästövähennystavoite, vähintään 40 % vuoden 1990 tasosta, päivitetään tasolle, joka varmistaa, että EU on kustannustehokkaalla polulla, joka on linjassa Pariisin sopimuksen lämpenemistavoitteen ja nettonollatavoitteen kanssa. EU:n 2030 päästövähennystavoite tulisi nostaa vähintään 55 %:iin verrattuna vuoden 1990 tasoon.
— Keskustelu vuoden 2030 päästövähennystavoitteen nostosta jäsenmaiden kesken edellyttää komissiolta vaikutusarvioinnin laatimista. Euroopan komission tulisi mahdollisimman pikaisesti laatia esityksensä EU:n vuoden 2030 tavoitteen päivittämisestä ja tätä tukeva analyysi, jossa mm. arvioidaan energia- ja ilmastolainsäädännön täysipainoisen toteuttamisen myötä saavutettavat päästövähennykset.
— Vuoden 2030 päästövähennystavoitteen päivittämisen yhteydessä tulee tarkastella sitä, miten tavoitteen nosto voidaan toteuttaa mahdollisimman kustannustehokkaasti ja oikeudenmukaisesti. Kokonaistavoitteen noston tuomat lisäpäästövähennykset tulisi kohdentaa pääosin päästökauppasektorille. Päästökauppasektorin, taakanjakosektorin ja LULUCF-sektorin välisten joustojen kasvattamista tulisi harkita säädöksiä uudelleen tarkasteltaessa.
— Lisäksi tulee arvioida, miten EU-tason nykyiset ja lisätoimet vaikuttavat päästövähennyskehitykseen. Komissio on arvioinut jo päätetyillä puhtaan energian paketin toimilla päästävän noin 45 % päästövähennyksiin 2030.
— Valtioneuvosto korostaa, että EU:n päivitetty NDC tulee toimittaa YK:lle viimeistään vuoden 2020 kuluessa.

Päästökaupan vahvistaminen

Päästökaupan merkitys ohjauskeinona on yhteiskunnan sähköistymisen (etenkin liikenteen) myötä korostumassa entisestään, kun osa taakanjaon päästöistä siirtyy epäsuorasti sähköntuotannon kautta päästökauppasektorille.

— Valtioneuvosto katsoo, että EU:n päästökauppajärjestelmän tulee jatkossa olla entistä keskeisempi ja kustannustehokkaampi EU:n ilmastopolitiikan toimeenpanon väline. Päästökaupan vahvistamista tulee jatkaa siten, että järjestelmän hintaohjaus tehostuu. Valtioneuvosto katsoo, että jo tehdyt päätökset markkinavakausvarannosta ja päästöoikeuksien mitätöinnistä vuoden 2023 jälkeen ovat osaltaan edistäneet järjestelmän toimivuutta ja vahvistaneet sen hintaohjausta.
— Markkinavakausvarannosta tehtävät päästöoikeuksien mitätöinnit vähentävät osaltaan markkinoilla olevien päästöoikeuksien määrää. Jos EU:n vuoden 2030 päästövähennystavoitetta kiristetään, liikkeelle laskettavien päästöoikeuksien määrää vuosittain vähentävää lineaarista kerrointa on kiristettävä nykyisestä 2,2 %:sta.

— Valtioneuvoston näkemyksen mukaan EU:n päästövähennyksiä tulee jatkossa painottaa entistä enemmän päästökaupan suuntaan teollisuuden ja energiatuotannon vähähiilikehityksen vahvistamiseksi. Valtioneuvosto katsoo, että päästökauppa voisi jatkossa vastata suuremmasta osuudesta tarvittavista päästövähennyksistä. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan päästökaupan soveltamisalan laajentamista kattamaan esimerkiksi kiinteistökohtainen lämmitys ja jäähdytys tulee myös edistää.
— Samalla valtioneuvosto korostaa, että etenkin energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukyvystä on jatkossakin huolehdittava soveltuvin hiilivuotosäännöin. Lentoliikenteen on osallistuttava maailmanlaajuiseen työhön päästöjen vähentämiseksi.
— Lentoliikenteen päästöjä tulee vähentää sekä maailmanlaajuisessa että EU-yhteistyössä. Kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestö ICAO:ssa käytävissä lentoliikenteen päästöjen hyvitysjärjestelmä CORSIAa koskevissa jatkoneuvotteluissa tulee vuoden 2019 aikana pyrkiä lopputulokseen, joka vähentää päästöjä uskottavasti. CORSIAn lopputulos on mahdollista ottaa huomioon lentoliikenteen päästökauppajärjestelmän uudelleentarkastelun yhteydessä, kun on saatu selvyys sen luonteesta ja sisällöstä. Ellei järjestelmää muuteta uudelleentarkastelun yhteydessä, palataan vuonna 2024 järjestelmän täyteen soveltamisalaan.

Kansainvälinen yhteistyö
— Valtioneuvosto korostaa, että EU:n tulee jatkaa aktiivisesti yhteistyötä etenkin muiden suurten talouksien kanssa Pariisin sopimuksen toimeenpanon tehostamiseksi ja riittävän kunnianhimoisten päästövähennysten varmistamiseksi.
— Valtioneuvosto korostaa, että kasvihuonekaasupäästöjen hinnoittelua ja hiilijalanjälkilaskentaa tulee edistää maailmanlaajuisesti.
— Valtioneuvosto pyrkii edistämään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiorahoituksen lisäämistä vähähiilisen teknologian edistämiseen, ilmastonmuutoksen torjuntaan ja ilmastokestävyyden lisäämiseen sekä ilmastoratkaisujemme viennin edistämiseen.
— Valtioneuvosto katsoo, että EU:n tulee edistää Pariisin sopimuksen sääntöjä markkinamekanismien kansainvälisen käytön mahdollistamiseksi siten, että ympäristöintegriteetti huomioidaan ja kaksoislaskenta vältetään.
— Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että EU:n päästökauppajärjestelmän linkittämistä muihin vastaaviin alueellisiin järjestelmiin tulee edistää kuitenkin niin, että EU:n järjestelmän integriteetistä huolehditaan.

Muuta
— Lisäksi valtioneuvosto katsoo, että komission esitys ilmastonäkökulman vahvemmasta huomioimisesta EU:n kaikilla keskeisillä politiikka-alueilla on kannatettava. Valtioneuvosto tukee komission ehdotusta ilmastorahoituksen painoarvon vahvistamisesta nykyisestä 20 %:sta 25 %:iin tulevalla rahoituskehyskaudella. Komission ehdotus tukee osaltaan EU 2030 -ilmastotavoitteita ja Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden saavuttamista sekä siirtymistä vähähiilistä ja kiertotaloutta edistävään yhteiskuntaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin keskeisenä prioriteettina tavoitetta EU:n ilmastopolitiikan kunnianhimon nostamisesta siten, että se myötävaikuttaa osaltaan Pariisin sopimuksen ta-

voitteiden toteuttamiseen lämpenemisen rajoittamiseksi 1,5 asteeseen. Syksyllä 2018 julkaistun IPCC:n raportin mukaan on selvää, että ilmastonmuutos aiheuttaa laajamittaisia vaikeita ja peruuttamattomia seurauksia, ellei CO_2-päästöjä leikata välittömästi ja rajoiteta lämpenemistä 1,5 asteeseen verrattuna esiteolliseen aikaan. EU:n osalta nettonollapäästötaso tulee saavuttaa vuoteen 2050 mennessä. EU:n puheenjohtajuus antaa Suomelle ennennäkemättömät mahdollisuudet vaikuttaa ilmastopolitiikan kunnianhimon tason nostoon. Kausi ajoittuu myös ajankohtaan, joka on ratkaisevan tärkeä suhteessa YK:lle viimeistään vuonna 2020 toimitettaviin asiakirjoihin, joita ovat ennen kaikkea kiristettävät päästövähennyssitoumukset (NDC) ja pitkän aikavälin strategia. Tehtävä vaatii Suomelta paljon, ja sen hoitamiseen tulee osoittaa riittävät voimavarat.

Valiokunta korostaa, että EU on ilmastopolitiikan edelläkävijä, ja tätä asemaa tulee edelleen vahvistaa. Edelläkävijyys hyödyttää myös EU:n kilpailukykyä. Siirtymä vähähiiliseen talouteen edellyttää teknologisten innovaatioiden leviämistä laajempaan käyttöön sekä digitalisaation hyödyntämistä, tieto- ja viestintätekniikkaa ja tekoälyä. Systeeminen murros älykkääseen energiajärjestelmään perustuu uusiutuvien ja suurelta osin hajautettujen energialähteiden varaan. Siinä olennaisia tekijöitä ovat älykkäät kysyntäjoustot ja kuluttajien osallisuus, eri energiajärjestelmien yhteensopivuus ja sähköistyminen sekä energian suurimittakaavainen varastointi. Kun eurooppalainen teollisuus säilyttää asemansa teknologisena johtajana, se säilyttää myös asemansa ja kilpailukykynsä globaalissa taloudessa. Kiristyvät päästövähennysvaatimukset luovat markkinat, jotka kasvavat sitä mukaa, kun päästöjä vähennetään yhä enemmän globaalisti.

Edelläkävijyyteen liittyvät taloudelliset myönteiset vaikutukset ja uusi teknologinen potentiaali on nostettu hyvin esiin EU:n pitkän aikavälin strategiassa, jonka tarkoituksena on vahvistaa Euroopan johtavaa asemaa globaaleissa ilmastotoimissa ja esittää visio nettonollapäästöjen saavuttamiseksi vuoteen 2050 mennessä sosiaalisesti oikeudenmukaisella ja kustannustehokkaalla tavalla. Valiokunta pitää tärkeänä Suomen mahdollisuuksia edistää EU:n pitkän aikavälin strategian valmistelua siinä esitettyjen kunnianhimoisimpien vaihtoehtojen pohjalta siten, että EU saavuttaa hiilineutraaliuden ennen vuotta 2050. Valiokunta viittaa tältä osin myös strategiaa koskevaan lausuntoonsa YmVL 49/2018 vp[1].

EU ei voi yksin torjua globaalia ilmastonmuutoksen aiheuttamaa uhkaa ihmiskunnalle. EU voi kuitenkin edelläkävijyyttä osoittamalla ja kansainvälisellä yhteistyöllä johtaa siirtymää vähähiiliseen yhteiskuntaan ja siten edesauttaa mahdollisuuksia säilyttää olosuhteet sellaisina, että nykyistä muistuttavan mutta ekologisesti kestäväksi muutettavan elämäntavan ja yhteiskuntajärjestyksen säilymiseen on mahdollisuudet. Ilmastoon liittyvät turvallisuusriskit joka tapauksessa tulevat moninkertaistuessaan muodostamaan suuren haasteen jopa kaikkein optimistisimpien ennusteiden valossa.

Keskustelu globaalista oikeudenmukaisuudesta korostaa velvoitetta päästöjen vähentämiseen sekä maksukyvyn että historiallisten päästöjen perusteella. Valiokunta korostaa, että EU:n tulisi näistä syistä pyrkiä nettonollapäästötason saavuttamiseen jo ennen vuotta 2050. Lisäksi tulisi ki-

1 E 100/2018 vp; EU:n strateginen pitkän aikavälin visio vauraasta, modernista, kilpailukykyisestä ja ilmastoneutraalista taloudesta.

ristää vuoden 2030 päästötavoitetta 55 %:iin ja asettaa välitavoite vuodelle 2040 siten, että ne ovat johdonmukaisella polulla vuoden 2050 tavoitteeseen nähden.

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä tavoitetta päästökaupan vahvistamisesta siten, että sen hintaohjaus tehostuu. Markkinavakausvarannon perustaminen ja muut korjaustoimet ovat jo noin kolminkertaistaneet päästöoikeuden hinnan, ja tämän kehityksen arvioidaan jatkuvan. Päästökauppa on kustannustehokas ja toimiva ilmastopolitiikan toimeenpanon väline, ja sen soveltamisalan laajentaminen voi tehostaa sitä entisestään. Päästökauppa voi myös jatkossa kattaa suuremman osuuden tarvittavista päästövähennyksistä, sillä taakanjakosektorin politiikkatoimet perustuessaan kansallisiin päätöksiin eivät välttämättä tuota tavoiteltua lopputulosta. Päästökauppa mekanismina johtaa aina tavoitteeseen, kun päästöoikeuksien määrää systemaattisesti vähennetään, jolloin hintaohjaus toimii. EU:n ilmastopolitiikan heikkoutena onkin sen pirstaleisuus, sillä päästökauppa kattaa vain noin puolet päästöistä. Taakanjakosektorilla päästötavoitteita toteutetaan kirjavin ratkaisuin eri jäsenvaltioissa, jolloin yleinen kustannustehokkuus voi kärsiä. Lisäksi maankäyttöä ja sen muutosta koskevan sektorin (LULUCF) toimintaa ja nielukapasiteettia koskevaa tietopohjaa vasta rakennetaan, eikä hiilinielujen lisäämiseen ole vielä markkinapohjaisia ratkaisuja. Valiokunta korostaa, että ilmastohaasteen vakavuus ja tarve päästöjen hyvin nopealle leikkaamiselle edellyttää kaikki päästöt ja nielut kattavaa systeemistä ratkaisua, kun päästökauppaa ei voida soveltaa kaikkeen toimintaan. Markkinapohjainen ratkaisu, joka nostaa hiilen hinnan tarvittavalle tasolle, tuottaa tuloksen varmemmin kuin jäsenvaltioiden kansalliseen harkintaan ja siten alttiiksi poliittiselle epävarmuudelle jäävät ratkaisut. Päästöjen vähentämisen kannalta on olennaista saada yritykset investoimaan uuteen tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiotoimintaan, mikä edellyttää pitkäjänteisen markkinanäkymän luomista. Valiokunta kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että sektoreiden välisiä joustoja ei tulisi kasvattaa niin kauan kuin hiilen sidontaa koskeva epävarmuus eri olosuhteissa on suurta tai toimenpiteiden vertailu on muutoin metodologisista tai muista syistä vaikeaa. Kattavan systeemisen ratkaisun aikaansaaminen vähentäisi tarvetta optimoida toimenpiteiden suuntautumista, lisäisi uskottavuutta ja nopeuttaisi todellisten päästövähennysten aikaansaamista.

Valiokunta korostaa, että EU:n tulee jatkaa ja vahvistaa globaalia ilmastojohtajuutta ja edistää Pariisin sopimuksen tehokasta toimeenpanoa sekä hiilidioksidipäästöjen hinnoittelua ja hiilijalanjälkilaskentaa myös maailmanlaajuisesti. Hiilelle tulee saada hinta globaalin hinnoittelumekanismin avulla. Myös WTO-sääntöjä tulisi kehittää tässä tavoitteessa hiilivuodon estämiseksi ja vähähiilisten ratkaisujen kysynnän kasvattamiseksi. Aktiivista yhteistyötä muiden suurten talouksien kanssa tulee siten jatkaa ja pyrkiä linkittämään päästökauppajärjestelmä muihin vastaaviin alueellisiin järjestelmiin.

Päästökauppa on myös siksi kannatettava ilmastopolitiikan väline, että se on teknologianeutraali. Samanaikaisesti on huomattava, että se ei välttämättä ratkaise kaikkea, vaan teknologian kypsyysasteesta riippuen tarvetta voi olla myös perinteisille ohjauskeinoille; esimerkiksi kieltämällä tietyt vanhentuneet teknologiat ja asettamalla energiatehokkuus- tai päästönormeja tietyille laiteryhmille luodaan suoraan markkina kehittyneille teknologioille. Koska päästövähennystoimilla on kiire, ei voida jäädä odottamaan luonnollista kehitystä uusien teknologioiden käyttöönottoon, vaan fossiilisista ratkaisuista on päästävä nopeasti eroon.

Hiilinieluilla on yhtä suuri merkitys kuin päästöjen vähentämisellä. Metsien, maaperän, maatalousmaan ja rannikkokosteikkojen muodostaman luontaisen nielun säilyttäminen ja kasvattaminen on keskeistä ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta, sillä nielun avulla voidaan kumota jäljelle jäävät päästöt niillä aloilla, joilla hiilestä irtautuminen on kaikkein vaikeinta. Maatalous on yksi näistä, mutta myös sen päästöjen vähentäminen on mahdollista kestävien tuotantomenetelmien avulla. Maatalousmaalla on myös merkittävä potentiaali sitoa ja varastoida hiiltä. Metsittämisellä voidaan edelleen lisätä hiilen sidontaa hyödyttäen samalla biodiversiteettiä, maaperää ja vesistöjä. Erityyppisten nielujen toimintamekanismien ymmärtämiseen on tärkeää suunnata tutkimusrahoitusta niihin liittyvän kapasiteetin arvioimiseksi ja käyttöön saamiseksi.

Komissio arvioi siirtymän kokonaisuutena taloudelle positiiviseksi, mutta joillakin toimialoilla muutos aiheuttaa vaikeuksia. Näitä ovat hiilikaivostoiminnan ja öljyn ja kaasun etsinnän kaltaiset toimialat, joiden on joka tapauksessa muututtava, koska fossiilisia lähteitä ei voida tulevaisuudessa käyttää. Yhteiskunnalliset vaikutukset on siten otettava huomioon vakauden säilyttämiseksi ja esimerkiksi työpaikkojen menetysten ja energiaköyhyyden kompensoimiseksi. Lisäinvestoinnit esimerkiksi energiakäänteeseen, teollisuuden nykyaikaistamiseen, puhtaaseen liikkumiseen ja kierto- ja biotalouteen luovat uusia, aikaisempaa laadukkaampia työllistymismahdollisuuksia.

Komissio arvioi vähähiilisyyttä edistävien toimien vuotuiseksi lisäinvestointitarpeeksi noin 80—175 miljardia euroa 85 %:n päästövähennystavoitteella vuoteen 2050 verrattuna vuoteen 1990. Summa on kaksinkertainen vuoden 2050 hiilineutraaliustavoitteella. Valiokunta korostaa, että kustannuksia on arvioitava myös suhteessa saataviin oheishyötyihin sekä investointien toteuttamatta jättämisestä seuraaviin moninkertaisiin kustannuksiin. Talousvaikutukset riippuvat voimakkaasti siitä, että nyt tehtävät investoinnit osataan suunnata ilmastopolitiikan kannalta oikeisiin kohteisiin. Nettonollapäästöihin johtavalla polulla arvioidaan olevan jopa 2 %:n positiivinen vaikutus bruttokansantuotteeseen vuonna 2050 verrattuna siihen, mihin nykyinen politiikka johtaisi.

Seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyksessä on tarkoitus lisätä ilmastotoimien valtavirtaistamista 25 %:iin. Rahoitussektorilla on keskeinen tehtävä suuntaamalla pääomavirrat ja investoinnit välttämättömiin päästöttömiin ratkaisuihin. Tutkimus- ja innovaatiostrategian keskiössä tulisi olla hiilettömät ratkaisut. Komissio ehdottaa, että ehdotuksessa uudeksi EU:n tutkimus- ja innovointiohjelmaksi 35 % ohjelman 100 miljardin euron talousarviosta tulisi investoida hiilettömien ratkaisujen kehittämiseen. Uusien innovaatioiden tukeminen edellyttää myös mahdollisuutta hyvin riskipitoisten innovaatioiden rahoittamiseen, jotta voidaan tehokkaasti tukea radikaalisti uudenlaisia innovaatioita. Euroopan strategisten investointien rahastosta ja koheesiopolitiikan rahastosta kanavoidaan noin 70 miljardia euroa kestäviin investointeihin. Infrastruktuuri- ja innovointihankkeista vähintään 40 %:n tulisi edistää ilmastotavoitteiden toteutumista.

Valiokunta korostaa, että tutkimus- ja tuotekehitys- sekä innovaatiotoimintaan tulee suunnata ilmastotoimia edistävää rahoitusta. Tärkeää on myös edistää sähkö-, kaukolämpö-, jäähdytys- ja kaasujärjestelmien integraatiota sähkö- ja lämpöverkkojen sopeuttamiseksi tulevaisuuden tarpeisiin älykkäiden, digitaalisten ja kyberturvallisten ratkaisujen avulla. Valiokunta korostaa, että IT-osaamiseen perustuvien ratkaisujen ja palvelujen kehittäminen tarjoaa liiketoimintamahdollisuuksia erityisesti Suomelle, sillä meillä on vahvaa osaamista tällä alalla.

Valiokunnan lausunto YmVL 51/2018 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 26.2.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
varapuheenjohtaja Silvia Modig vas
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä ymmärtää hyvin sen lähtökohdan, että kaikkia Euroopan unionin ja komission ehdotuksessa olevia näkökantoja ei voida vielä lopullisesti päättää maamme osalta, sillä kaikkia lopullisia esityksiä ei vielä ole unionin suunnalta saatu. Kuitenkin näillä nyt tiedossamme olevilla asiatiedoilla perussuomalaisten valiokuntaryhmä suhtautuu varsin kriittisesti nyt esillä oleviin esityksiin.

Ensinnäkin on olemassa suuri vaara siitä, että Suomi joutuu taas Euroopan unionin energia- ja ilmastopaketissa (ns. Pariisin sopimus) kantamaan jäsenmaana suhteettoman isoja vastuita ja taakkoja verrattuna muihin jäsenmaihin. Tämä voi tulla maallemme arvaamattoman kalliiksi. Tässä yhteydessä valiokuntaryhmämme haluaa myös muistuttaa siitä tosiasiasta, että viimeksi maallemme kävi näin huonosti Durbanin ilmastokokouksessa vuonna 2011. Nyt tehty Pariisin sopimus ja sen ilmastopoliittiset kehittämistoimet merkitsevät tosiasiassa kiristämistoimia Suomen osalta.

Lopuksi haluamme valiokuntaryhmänä kiinnittää huomiota myös siihen tosiasiaan, että liian kunnianhimoiset päästövähennystavoitteet heikentävät alueen kilpailukykyä muihin maihin verrattuna. Tällä voi olla kohtalokkaitakin vaikutuksia sekä maallemme että koko Euroopalle. Pitkässä juoksussa etenkin näillä toimilla, mitkä ovat nyt tiedossa, liputamme ulos maastamme/maanosastamme melkoisella todennäköisyydellä — ainakin tietyllä aikavälillä — teollisuuttamme. Tämä johtuu siitä, että EU:n vuoden 2030 päästövähennystavoite on vähintään 40 % vuoden 1990 tasosta siten, että se tulee vieläpä päivittää siten, että se on linjassa Pariisin sopimuksen tavoitteiden kanssa. Puolestaan Suomen hallitus ajaa vieläkin tiukempaa linjaa tästä eli vähintään 55 % vuoden 1990 tasosta. Tämä on kehitystä, johon me perussuomalaiset emme ole valmiita.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valiokunta ottaa edellä olevan huomioon eikä yhdy valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 26.2.2019

Olli Immonen ps
Rami Lehto ps